‘Iedereen kan tekenen, en er zit zoveel troost in’

PSYCHOLOGIE **Een bierviltje en een balpen, of het strand van de Noordzee en een vinger, meer heb je niet nodig om een tekening te maken: de ideale remedie tegen de lockdownblues.**

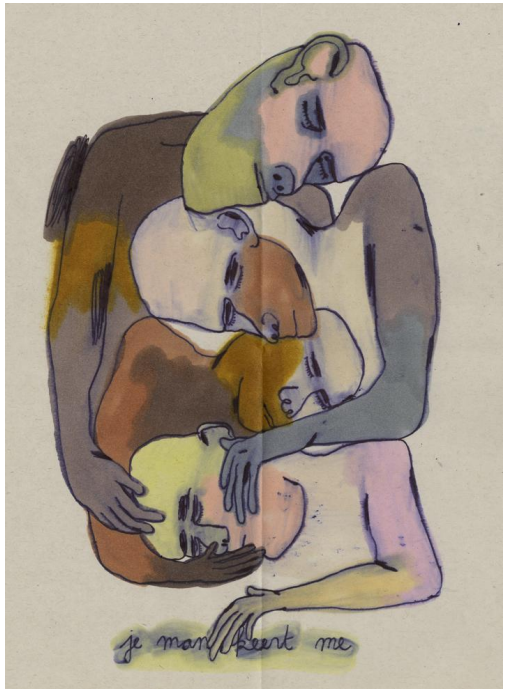

‘Tekenen is een manier is om wat ik denk en voel en meemaak te verwerken.’ © Charlotte Peys

‘Tekenen leidt me af van zorgen en gepieker en brengt rust.’ © Silke D’Hondt

Mensen hebben altijd getekend, we beginnen er al aan als peuter, maar zodra we onze kindertijd achter ons laten, verdwijnt het tekenen bij de meesten op de achtergrond – geen zin, geen tijd, geen talent, of we vinden het een nutteloos tijdverdrijf. Maar het lijkt alsof we in deze vreemde tijden de kleurpotloden en tekenstiften herontdekken. En wie eerder al tekende, is het vaak nog meer gaan waarderen. Tijdens de eerste lockdown lanceerde het Smak in Gent een oproep om tekeningen in te sturen. ‘Musea en galeries waren gesloten. De mogelijkheden om de verbeelding van anderen te bekijken waren heel beperkt’, zegt directeur Philippe Van Cauteren. ‘Het leek ons een goed moment om mensen te stimuleren hun eigen verbeelding in gang te zetten.’ De respons was zo groot, dat het museum een expo samenstelde met de inzendingen – te bewonderen zodra de deuren zaterdag weer opengaan: ‘Tekeningen van kunstenaars en niet-kunstenaars, van kinderen tot oudere mensen. Kleine krabbels, kindertekeningen tot minutieus getekende droombeelden: het alledaagse en de fantasie ontmoeten elkaar, het is ontroerend om te zien hoeveel mensen naar het potlood hebben gegrepen om zich uit te drukken.’

Perfectionisme

Waarin schuilt de aantrekkingskracht van tekenen? ‘In de eenvoud en directheid ervan’, denkt Van Cauteren. ‘Het is de kortste afstand tussen onze hersenen en onze handen. Het is een manier van denken in beelden. En je hebt er niet veel voor nodig: een bierviltje en een balpen volstaan. Of het strand van de Noordzee en een vinger.’

Je zit in je kot, je vindt een vel papier in je la en je bent vertrokken. Maar is tekenen meer dan een manier om de tijd te doden? ‘Ik ben ermee begonnen toen ik een burn-out had’, zegt Silke D’Hondt. ‘Ik tekende als kind al graag, nu pikte ik het weer op om de dagen te vullen. Zonder die burn-out en de lockdown was ik er misschien niet toe gekomen. Ik heb een hoofd dat wel eens overloopt van prikkels en tekenen helpt me te focussen. Het leidt me af van zorgen en gepieker en brengt rust. Het helpt me ook om los te komen van mijn perfectionisme. Aanvankelijk dacht ik dat een tekening een perfecte weergave van de werkelijkheid moest zijn, intussen ben ik erachter dat ook niet perfecte tekeningen mooi kunnen zijn. Ik ben niet de grootste tekenaar, ik teken vrij intuïtief, in een eenvoudige stijl. Door te tekenen ben ik erachter gekomen dat ik creatief ben. Daardoor ben ik professioneel een andere richting ingeslagen, ik heb nu een baan waarin ik meer tijd en ruimte heb om creatief te zijn.’

Reizen in je hoofd

Ook Luk Tas tekende al enkele jaren, maar tijdens de lockdown ging hij zich er intenser mee bezighouden. ‘Vroeger tekende ik vaak mensen op de trein, maar nu ik niet meer pendel, is dat weggevallen. Zo komt er wel tijd vrij. Tekenen is een mooi tegenwicht voor de Zoomgesprekken en het hele dagen thuis achter een computerscherm zitten. Ik vind het zalig om het digitale voor het analoge te wisselen: met papier, potloden en verf bezig zijn. Het is intensief en ontspannend tegelijk, ongelooflijk zen.’

‘Tekenen is fascinerend omdat er zoveel aspecten aan zitten, je kunt altijd nieuwe dingen ontdekken, jezelf verbeteren. De eerste stap is kunnen weergeven wat je ziet. De volgende is daarmee aan de slag gaan en een eigen wereld opbouwen waarin je helemaal los kunt gaan. Dat is een beetje een vlucht weg van die vier muren. Ik kan niet op reis, maar ik kan wel reizen in mijn hoofd, er is een uitweg.’

Zowel Silke D’Hondt als Luk Tas tekende voor zichzelf, maar gaandeweg groeide de ambitie. Allebei posten ze hun werk op Instagram omdat ze hun werk willen delen en allebei zijn ze trots als het geliket wordt: ‘Het is mijn droom om binnen enkele jaren deeltijds met tekenen bezig te zijn’, zegt Tas. ‘Ik voel de nood om met mijn handen te werken en op een andere manier te denken.’ D’Hondt maakt intussen postkaartjes voor familie en vrienden. Ze denkt eraan een vaste collectie op te starten.

Nucleaire energie

Koen Broucke is professioneel kunstenaar, maar ook hij vindt meer dan ooit een uitlaatklep in het tekenen. ‘Het is bevrijdend, een manier om even los te komen van de stroom aan negatieve berichten en de harde realiteit. Ik kijk dagelijks ook aandachtig naar tekeningen van anderen, ik heb in mijn woonkamer twee vleugelpiano’s staan, waarop altijd twee tot drie kunstboeken open liggen. Ik ben blij dat er zoveel tekeningen en schilderijen bestaan.’

> ‘Tekenen is een mooi tegenwicht voor de digitale Zoomgesprekken en het hele dagen thuis achter een computerscherm zitten’
> **Luk Tas**

‘Het doet me ook veel deugd als ik een schilderij of tekening op Facebook post en mensen reageren dat ze er troost in vinden. Ik zoek de rand op, waar het net geen kitsch wordt. Als je zonsopgangen en zonsondergangen begint te schilderen, zit je daar heel snel aan, maar ik heb in deze tijden nood aan iets positiefs.’

‘De beste tekening is die waarin je de ziel en de energie van de kunstenaar voelt. Dat heeft te maken met de juiste blik en de aandacht die erin is gestoken. Van een schilderij van Vincent van Gogh gaat een haast nucleaire straling uit. Dat heeft met kleur te maken, en met de energie die hij in dat werk heeft gebundeld. Het is bijzonder dat die kracht tot vandaag door resoneert. Bij Van Eyck overspant die energie bijna zeshonderd jaar. Als ik een schilderij maak, voel ik die kracht soms ook, maar geregeld vermindert ze zodra de verf droog is. Hoe lang je erin slaagt om die energie te bewaren is een maatstaf voor een groot kunstenaar. Soms zit er ook veel kracht in tekeningen van amateurs en outsiderkunstenaars, energie die de energie van de kijker oproept.’

‘Tekenen is een beetje een vlucht weg van die vier muren.’ © Luk Tas

Brieven

Charlotte Peys is professioneel illustrator, ze tekent bijna dagelijks. ‘Sinds maart heb ik herontdekt dat het een manier is om wat ik denk en voel en meemaak te verwerken en in perspectief te plaatsen. Mijn schetsboeken zijn een rechtstreekse vertaling van wat er in mijn hoofd omgaat, het zijn geen autonome beelden. Maar ze zijn waardevol omdat ze een persoonlijke weerslag zijn van momenten. Tijdens de lockdown voelde ik de nood om verbinding te maken met mensen, dus begon ik die tekeningen te versturen naar vrienden, met korte teksten erbij, als een soort dagboek dat je meteen kwijtraakt. Ik verstuurde ze met de post. Gaandeweg kreeg ik ook verzoeken van vreemden. Ik heb honderd brieven verstuurd *(dertig daarvan zijn te zien op www.detussenruimte.be, red.).*’

‘Het belang ervan begon me pas naderhand te dagen, toen ik zag dat mensen het erg apprecieerden. Een lijn tekenen volstaat om een soort horizon te hebben. Ik heb er zelfs een postzegel voor ontworpen, twee hoofdjes die elkaar overlappen als een soort deelverzameling. Daar ging het voor mij om: je hebt altijd overlap met andere mensen. Die brieven zijn een soort aanraking met vertraging. Dat tastbare was belangrijk omdat het aanraken zo afwezig was. Ze digitaal doorsturen had niet hetzelfde gevoel gegeven.’

‘Tekenen is een basisexpressie, net zoals spreken’, vindt Philippe Van Cauteren. ‘Je begint met het tekenen van kopvoeters en gaandeweg wordt het complexer. Maar met die complexiteit komt de schaamte, omdat we zoveel regels en verwachtingen krijgen opgelegd. Zo verliezen mensen hun ongedwongenheid, omdat ze denken dat ze niet kunnen tekenen. Maar iedereen kan tekenen, het is even eenvoudig als het drinken van een kop koffie, en er zit zoveel troost en voldoening in.’

Veerle Vanden Bosch

Tot eind december kunnen mensen opnieuw tekeningen opsturen naar het Smak. Dit keer wil het museum zich opwerpen als postbode en de tekeningen bezorgen bij verzorgingstehuizen of bij mensen die graag een tekening ontvangen. Bij de expo hoort ook een boek, *Tekenen in lockdown*.

‘Tekenen is een manier om even los te komen van de stroom aan negatieve berichten.’ © Koen Broucke

‘Ik teken vrij intuïtief.’ © Silke D’Hondt

de maand van

Steffie Van Cauter

Tuinperikelen

© rr

Ik ga in de tuin zitten. De zon schijnt. Wat een heerlijke herfstdag! De huisbaas haalt het intussen in zijn hoofd om bij dit prachtige weer wat snoeiwerken te doen met zo’n luid ding dat werkt op naft. Gezellig. Ik heb er een drankje bij genomen. Het duurt gelukkig maar even. Dan piepen de vogeltjes opnieuw hun schrille liedjes. Ze zijn in aantal gehalveerd sinds het kouder werd. De huisbaas zal straks voor hen een vogelkastje hangen: zij die blijven, kunnen het maar beter goed hebben. De vetbollen hangen al op.

Dan roefelt hij wat in het tuinhuis. Opruimen. De zomer terug in zijn hok steken. Een klusje hier, een klusje daar. Tegen het einde van de dag ligt het gereedschap verspreid in het gras. Dát opruimen is een klusje voor later.

De huisbaas is de eigenaar van het huis waarin we beiden wonen. Het is groot genoeg. We zeggen ‘jow’ wanneer we elkaar tegenkomen op de gang, in de keuken, of in de tuin. Wanneer een van ons op het punt staat iets te eten, zeggen we ‘smakelijk’. En verder hoeft er niks. We doen gewoon verder waarmee we bezig waren. Ook salut hoeft niet. We gaan gewoon weer weg. Er komt toch altijd wel weer eens een ‘jow’, of een ‘smakelijk’. En daartussen soms eens een goeie lol. Of een scheet. We zijn hier thuis, hé.

De bel gaat. Bezoek aan de deur. Het is voor hem. Terwijl hij even weg is, schalt zijn wekker door de tuin. Een ijskar. Die schalt ook weleens door het huis. Dat kan dan erg lang duren. Meestal schiet de wekker zijn doel voorbij: hij is al weg, of hij slaapt daar waar hij hem niet hoort. Ik ken het deuntje intussen vanbuiten. Ongewild plopt het op in mijn auditief geheugen. Soms neurie ik het per ongeluk aan de afwas. Dan sla ik mezelf voor het hoofd …

Hij komt terug, zet de wekker af, en haalt dat ding weer boven. De haag moet nog geschoren. Met schrokken eet ik mijn omelet met spek en een noodgedwongen vleugje naft. Af en toe neemt hij een paar stappen achteruit om te zien of zijn snijwerk nog recht is. Intussen blijft de heggenschaar in zijn handen pruttelen. Daar nog een stukje af … Ik heb de afwas al gedaan wanneer het ophoudt. De ijskar is niet meer gepasseerd.

> Wanneer ik dacht op te lossen in het warme zonlicht, wanneer mijn gedachten net weer waren gesmolten, ratelt of klettert er weer iets

Ik ga weer aan het tafeltje zitten onder de vijgenboom. Ah, de zon! Hij strooit wat kalkkorrels tussen de struiken. Het stof waait tot voor mijn neus. Dan steekt hij genadeloos de eik uit, die al een paar jaar poogt te groeien waar hij niet hoort. Twee tomaten hangen als vergeten kerstballen aan hun verdorde takken. Maar Kerstmis moet nog komen, dus we kunnen ze evengoed nog wat laten hangen.

Ik verzet mijn stoel opdat de zon kan volgen. Het is weer stil. Tot hij niest, en mijn schouders terstond ophuppelen van ’t *verschieten*. Zo wordt de rust telkens weer opgeschud uit haar lomigheid. Wanneer ik dacht op te lossen in het warme zonlicht, wanneer mijn gedachten net weer waren gesmolten, ratelt of klettert er weer iets. En kraai krast. Een drone hangt minutenlang te blazen boven de tuinen van de buren.

En hij moet het gat nog boren, voor het vogelkastje!

Steffie Van Cauter noemt zich soms muzikant, soms schrijver, soms tekenaar, soms docent, soms filmmaker. Deze maand kijkt ze door het nauwe vizier van mondkap en froufrou naar het stukje wereld voor haar voeten.